

Selvfrestilling i personlige læringsomgivelser

Av Jon Hoem

Abstract:

Artikkelen reflekterer omkring erfaringer fra utviklingen og bruken av eLogg ved tre grunnskoler i Bergen. Avveininger som er gjort knyttet til utforming og funksjoner diskuteres, særlig med tanke på elevenes muligheter for selvfrestilling. Tydelige suksessfaktorer er muligheter for deling av mediemateriell, og generell åpenhet, og lærerens rolle.

Innledning

I forbindelse med forsknings- og utviklingsprosjektet Dramaturgi i distribuert læring 1 har det blitt utviklet et publiseringsystem - eLogg - som er utprøvd i noen grunnskoler i Bergen. Denne artikkelen drøfter noen av de avveiningene som er gjort under utviklingen samt hvordan eLogg har fungert i praktisk bruk.

Noe av bakgrunnen for oppstarten av prosjektet var en utvikling på den åpne delen av Internett hvor mange tar i bruk personlige publiseringsformer der innhold og personer knyttes til hverandre ved hjelp av hyperlenker. Det personlige knyttes til individuell kontroll med innhold og presentasjonsform, i motsetning til redaksjonell kontroll, mens publisering her viser til at innholdet er tilgjengelig i en offentlig sammenheng. Personlig publisering kan sies å omfatte mange ulike sjangere, fra hjemmesider, vedlikeholdt manuelt, til relativt avanserte tekniske system der mange av publiseringsfunksjonene er automatisert. Fremveksten til ulike kombinasjoner av sosiale og tematiske tekster. En konsekvens er at publiseringsløsningene blir en potensiell arena for selvfrestilling, noe som kan være en motiverende faktor, samtidig som det gir den enkelte muligheter til å spille ut sider som gjerne kommer mindre til uttrykk på andre områder.

Selvfrestilling får økende betydning i ulike læringsssammenhenger fordi digitale medier dreier den generelle mediebruken mot en individualisering av en rekke løsninger i denne siste kategorien har senket terskelen for publisering betraktelig, noe som har bidratt til at personlig publisering i dag har fått stor utbredelse, spesielt i form av weblogger. De fleste personlige publiseringsløsningene gir brukeren kontroll med de grafiske omgivelsene som innholdet presenteres i, samtidig som sjangrene inviterer samtidig som den enkelte i større grad forventes å kunne produsere og presentere ulike former for mediemateriell for å synliggjøre egne evner, argumenter, og behov. Det å kunne håndtere sin tilstedeværelse i nettmediene gjennom en bevisst selvfrestilling fremstår dermed som en sentral digital kompetanse (Teknologirådet, 2005). Digital kompetanse er et begrep som favner vidt, fra enkle ferdigheter knyttet til bruk av datamaskiner til en kompleks håndtering av flere digitale medier i forskjellige sammenhenger. Selvfrestillingskompetanse er imidlertid del av en nødvendig kulturell kompetanse knyttet til de lærendes håndtering av hvordan de fremstår innenfor de rammene som kommunikasjonsteknologiene til enhver tid setter.

Datamediene kan fristille enkeltmennesker fra enkelte forhold som forhindrer eller begrenser deres muligheter i møter med andre. Slike forhold kan være knyttet til alder, kjønn, sosial posisjon, eventuelle handicap, men også rent praktiske forhold som geografi. Dette er begrensninger som delvis forsvinner når vi kan utnytte et eksternt medium

for å formidle en fremstilling av oss selv. Den personlige hjemmesiden er et eksempel på en slik nettbasert publiseringsform der den enkelte kan utnytte en rekke muligheter for å fremstille noe annet enn sin kjente identitet (Chandler, 1998; Rasmussen, 2003). Dette er egenskaper ved nettmediene som forsterkes ytterligere gjennom publiseringsystemer hvis funksjoner utvider mulighetene for interaksjon med andre. Vi snakker her om alt fra å gå inn i en prategruppe på Internett under et kallenavn til å systematisk bygge opp falske identiteter og tilhørende historier over tid. Historien om den påstått kreftsyke Kaycee Nicole er et veldokumentert eksempel på det sist nevnte (Woning, 2001).

Nettmedienes muligheter til å bygge opp virtuelle representasjoner kan imidlertid medføre betydelige utfordringer, både når vi opptrer i offentlige sammenhenger og i situasjoner vi tradisjonelt knytter til privatsfæren. På den åpne delen av Internett innebærer utviklingen at barn og unge publiserer personlig innhold der de benytter fotografier, ikoner, lydfiler og videoklipp, i tillegg til tekst, for å fremme budskap med ulike betydninger. Dette kan observeres i mange sammenhenger, f.eks. ved utveksling av bilder til mobiltelefoner, bruken av emoticons mm i chat-programmer, ved utforming av hjemmesider etc. Samtidig synes mange å være lite kritiske til hvilken informasjon de gjør tilgjengelig om seg selv, noe som kan forsterkes gjennom bruk av publiseringsløsninger som er tilgjengelige på en kommersiell basis. De unge kan dermed bli henvist til å opparbeide betydelige deler av sin digitale kompetanse innenfor rammer som er unntatt de former for rettleiding som kjennetegner undervisning.

Selvfremstillingskompetanse

Selvfremstilling kan oppsummeres som å kommunisere ønskede inntrykk av oss selv til andre mennesker på en formålstjenlig måte. I undervisnings- og læringsammenhenger har dette alltid vært en aktuell problemstilling, kanskje særlig knyttet til elevenes muntlige aktivitet, men samtidig får selvfremstilling ny betydning når elever og lærere tar virtuelle læringsarenaer i bruk. Særlig aktuelt blir det vi kan kalle en digital selvfremstillingskompetanse når elevene skal arbeide med, og vurderes på grunnlag digitale mapper og digitale portfolioer².

Forskningen knyttet til ulike former for selvfremstilling tar ofte utgangspunkt i Erwing Goffmans betraktninger omkring sosiale situasjoner som iscenesatte forestillinger der enkeltindivider, alene eller som del av grupper, gjør bruk av ulike virkemidler i forsøkene på å kommunisere et budskap knyttet til sin person. Disse handlingene kan komme til uttrykk på en rekke forskjellige måter, som enkeltvis eller i sum gir og/eller avslører mening (Goffman, 1992:12)³. Videre introduserer Goffman begrepsparet fasade/scene og kulisser, hvor scenen er der hvor de opptredende viser seg for et publikum (Goffman, 1992:29). I kulissene kan en person trekke seg tilbake fra rollene som spilles ut på scenen, dvs. man kan opptre i skjul for et bestemt publikum. Både scenen og kulissene er imidlertid relative i forhold til én, eller et begrenset antall opptredener, hvilket innebærer at de sosiale situasjonene som fungerer som scene i en sammenheng kan være kulisser i en annen sammenheng.

Når Goffmans vokabular og beskrivelse av sosiale interaksjoner overføres til virtuelle omgivelser, kan man i mange sammenhenger argumentere for at skillet mellom scene og kulisser ikke lenger bare tjener som metaforer, men gjenspeiler enkelte egenskaper ved kommunikasjonsløsningene. Den som publiserer har eksklusiv tilgang til deler av publiseringsløsningen og kan dermed endre tekstenes innhold og de omgivelsene de presenteres i, samt til en viss grad bestemme hvordan andre brukere skal gis mulighet til å være medskapere.

Å skrive digitalt

Digitale informasjonsbærere medfører endringer knyttet til produksjon, formidling og bruk av informasjon. Et særlig kjennetegn er digital informasjons kopierbarhet, noe som medfører at produksjonen av en digital tekst ofte vil involvere ulike former for kopiering av multimedialt innhold, enten dette er innhold produsert av andre, eller det dreier seg om tidligere egenprodusert mediemateriell. Det å sammenfatte, kondensere og kritisk vurdere ulike informasjonskilder er i denne sammenhengen en sentral digital kompetanse (ITU, 2003:27). Dette forsterkes av nettbaserte medier hvor utviklingen kan tyde på at de som vil klare seg best i «nettverksamfunnet»⁴ (Castells, 2001) blir de som evner å prosessere store informasjonsmengder med henblikk på kvalitet og relevans i en rekke ulike sammenhenger, og deretter er i stand til å rekontekstualisere innholdet slik at dette kan benyttes for å dekke egne behov i bestemte kontekster (Hoem, 2003:8). Å «låne», «stjele», eller «blande» komponenter fra en rekke ulike kilder blir dermed en sentral del av det å skrive med og for digitale medier. Det er derfor grunn til å understreke at disse formene for produksjon ikke må avskrives som en uønsket aktivitet, men at undervisningen snarere legges opp slik at de lærende får anledning til å gjøre konkrete erfaringer, noe som gir et grunnlag for refleksjon omkring de kvalitative forskjellene mellom ulike former for kopiering, som å sitere, referere, og plagiere.

De unges samling og gjenbruk av mediemateriell danner utgangspunkt for produksjon av nye uttrykk, noe som kan knyttes til Claude Lévi-Strauss' skille mellom le bricoleur og l'ingenieur, med referanse til henholdsvis det tradisjonelle og det moderne samfunns måte å tenke på (Lévi-Strauss, 2002). Ifølge Lévi-Strauss bruker en brikolør tilgjengelige «omveier» for å nå fram til et resultat som gjerne fremstår som adhocløsninger på praktiske eller eksistensielle problemer (Ridderstrøm, 2005:73). Brikoløren samler på enkeltelelementer som kan komme til nytte uten å vite hva de enkelte objektene skal brukes til i det øyeblikket han kommer over det. Ungdom opptrer som brikolører i mange sammenhenger og foretar en rekke estetiske og komposisjonsmessige vurderinger, noe som blant annet kommer til uttrykk ved at helheten sier noe om «hvem jeg er» (Ridderstrøm, 2005:81).

Bricolage åpner for innovasjon ved at objektet gjerne ender opp med et helt annet anvendelsesområde enn den konteksten det opprinnelig tilhørte, sist ble lagt inn informasjon, man kan se når den siste kommentaren ble og sammenhenger med evnen til nytenking gjør brikolørens egenskaper interessante i læringssammenheng. En utdanning som kun gjør oss flinke til å gjengi informasjon er i seg selv til liten hjelp, et samfunn i utvikling trenger også de som tør og evner å tenke nytt (Zakaria, 2006).

Selvfrestilling og personlig publisering

En aktiv bruk av nettmediene medfører at den enkelte både er produsent og konsument av informasjon, samtidig som det ikke er klart definerte skiller mellom disse bruksmåtene. Knyttet til personlig publisering vil de alle fleste tekster oppstå som ulike former for respons til andre tekster, enten i form av kommentarer direkte tilknyttet det publiserte innholdet, eller i form av eksterne tekster med ulike former for hypertextuelle koblinger til den opprinnelige teksten. Slike tekstunivers kan karakteriseres som sosiale interesse- og praksisfellesskap⁵ der ulike former for samarbeid kan oppstå og konstituere et publikum, uten at det krever noen formell tilknytning mellom deltagerne (Hoem & Schwebs, 2005).

En nettside kan både gi og avsløre informasjon om den som står bak sidens utforming og innhold. Dersom en slik nettside vedlikeholdes ved hjelp av programvare som automatiserer flere av oppdateringsrutinene vil forholdet kunne forskyves i retning av at det avsløres mer informasjon: Et

publiseringssystem vil for eksempel normalt vise tidspunktet for når det lagt inn, hvor mange poster som er lagt inn i løpet av en bestemt måned, under hvilke emner, osv. Samtidig kan systemets predefinerte funksjoner også benyttes til selvfrestilling ved å manipulere andre til å tro at aktiviteten er annerledes enn hva som faktisk er tilfelle. Her er det tilgangen til systemets kulisser som lar brukeren utnytte et publiseringssystem på et metanivå der man bevisst gir informasjon i en form som tilsynelatende fremstår som om den er avslørt. Eksempler på dette er funksjoner som lar brukeren poste frem i tid og dermed gi et inntrykk av at den som publiserer er aktiv på et tidspunkt hvor vedkommen de gjør noe helt annet. Mulighetene er mange, noen kan karakteriseres som uetiske, men de er ikke desto mindre viktige elementer i en helhetlig forståelse av nettbaserte medier.

Informasjonsflyten på Internett er vanskelig å kontrollere, noe som i høy grad oppleves i skoleverket, og de personlige publiseringsmediene synliggjør mange av disse problemstillingene til fulle. Personlig publisering innebærer at det ikke er noen formalisert kontroll med innholdet før det publiseres: Innhold og presentasjon vurderes kun av den enkelte, og fremstillingen kontrolleres i beste fall av andre etter at det er publisert. Enkeltpersoner kan dermed komme til å poste noe de i ettertid helst ikke ville hatt synliggjort offentlig, men som det kanskje ikke lar seg gjøre å endre. Et eksempel er innlegg i åpne diskusjonsforum, en publiseringsform som grenser opp mot personlig publisering. Pressens motvilje mot å anse slike innlegg som noe som bør ligge inn under redaktøransvaret er et eksempel på hvordan kontrollfunksjonene forsvinner på nettet, samtidig som forholdet mellom personlig- og redaksjonell publisering utviskes (Manshaus, 2005). Dette krever for det første en bevissthet omkring hva det faktisk innebærer å legge ting ut på nettet, men også bevissthet om bruken av eget navn, samt kunnskap om i hvilken grad man har kontroll over det man skriver i ettertid. Denne kunnskapen må først og fremst læres gjennom erfaring. Slike erfaringer gjør mange unge til stadighet når de sitter hjemme ved datamaskinen, men disse erfaringene kan noen ganger bli dyrekjøpte. Når vi samtidig vet at foreldrenes kunnskap om nettkommunikasjon er mangelfulle, vil dette være et ansvar som i stor grad kommer til å hvile på skoleverket (FAD, 2006). Med utviklingen av eLogg har det derfor vært et siktemål å legge til rette for at elevene skal kunne få erfaring med hvordan de kan fremstå på nettet innenfor de rammene som skolen kan tilby.

Selvfrestilling i eLogg - tilrettelegging gjennom systemdesign
Under utviklingen av eLogg6 satte forskere og utviklere klare føringer for designet ved at sjangere knyttet til personlig publisering skulle ligge til grunn for den endelige løsningen. I det videre arbeidet jobbet utviklerne nært med en referansegruppe bestående av lærere fra grunnskolen som bidro gjennom deltagelse i arbeidsmøter, gjennom individuelle tilbakemeldinger, i form av skriftlige rapporter, og gjennom intervjuer, gjennomført individuelt og i grupper. I sum resulterte dette i at det tidlig ble satt opp noen sentrale prinsipper for hvordan elevens publiseringsarena skulle utformes:

Individuelle logger der de postene som er produsert sist vises først. Når eleven logger seg på systemet kommer de rett inn i sin egen logg hvor de ser de siste postene de selv har produsert, noe som setter fokus på elevenes egen produksjon.

«Bloggroller» som synliggjør aktivitet i de andre elevens logger. I loggene ser elevene hvilke av medelevene som har postet sist og den enkelte kan dermed rask orientere seg med hensyn til andres aktivitet.

Alle skal i utgangspunktet kunne lese alt som de andre deltagerne har postet. Siktemålet var et system der elevene venner seg til et prinsipp

om at det de produserer skal være synlig for andre slik at dette kan bli en del av en kollektiv kunnskapsproduksjon.

Alle som har lesetilgang skal også ha mulighet til å kommentere. Også et prinsipp som ble innført for å legge til rette for kollektive prosesser samtidig som det gir erfaring med hvordan egne tekster kan endres i lys av andres kommentarer. Bruk av forskjellige kommentarfunksjoner med ulike grader av kontroll etter at noe er publisert.

Den enkelte skal kunne tilpasse tekstenes utforming, samt det grafiske designet som omgir disse tekstene.

Gi elevene anledning til å eksperimentere med samspillet mellom innhold og form.

Minst mulig «avstand» mellom å lese, produsere, og endre postene.

Funksjonaliteten skal legge til rette for å produsere ofte, gjerne som respons til noe andre har skrevet. Egne tekster skal være enkle å editere – ett klikk for få en egen post opp i editoren.

For de som kjenner publiseringskulturen knyttet til blant annet weblogger på Internett vil disse prinsippene fremstå som relativt basale. Samtidig er det grunn til å påpeke at de fleste av disse funksjonene ikke finnes, eller de er i beste fall vanskelige å benytte, i de mest brukte studiestøttesystemene (for eksempel ClassFronter og ITs-Learning). Poenget er ikke nødvendigvis manglende funksjonalitet i andre systemer, men først og fremst at ulike design fremmer forskjellige kommunikasjonsmønstre⁷. Mange av funksjonene er nødvendige dersom et system skal kunne legge til rette for selvfremsstilling og kollektive prosesser: Det som publiseres må knyttes nært til enkeltpersoner, innholdet må kunne gis en individuelt tilpasset form, samtidig som aktiviteten og det publiserte innholdet må synliggjøres i sosiale sammenhenger som åpner for respons fra andre.

At andre skal kunne lese postene som legges ut, er et bærende konsept innen personlig publisering, men etter ønske fra referansegruppen valgte man en løsning der postene kan ha forskjellig status. I sin personlige profil kan eleven velge om postene skal kunne leses av alle på tinnnet, eller som dette kun skal være mulig for de som tilhører elevens basisgruppe. Videre er det mulig å kategorisere postene som enten «kladd» (bare loggeieren selv kan se posten), «vis for lærer», og «ferdig» (alle kan lese posten).

eLogg er designet med forskjellige grensesnitt og tilpasningsmuligheter for småskoletrinnet, mellomtrinnet og ungdomstrinnet. Dette ble gjort med tanke på å kunne legge til rette for funksjoner som i ulik grad støtter forskjellige kommunikasjonsmønstre på de enkelte nivåene. Et annet sentralt siktemål har vært at publiseringen i eLogg skal forholde seg til faglige og sosiale tekster på samme måte. Alle tekster presenteres følgelig innenfor den samme kronologien i loggene, men den enkelte loggeier kan knytte postene til én eller flere kategorier slik at tekster med samme tema kan gjenfinnes gjennom enkle sorteringsfunksjoner.

Selvfremsstilling i eLogg – praktisk bruk

eLogg har blitt brukt på tre skoler i Bergensområdet, til sammen deltok 250 elever fordelt på åtte klasser i utprøvingen i skoleåret 2004-05. Disse var fordelt på en klasse fra hvert av årstrinnene i ungdomsskolen, tre femteklasser, en tredjeklasse og en fjerdeklasse. I skoleåret 2005-06 har bruken av eLogg blitt videreført på barnetrinnet, og i det følgende refereres det mest til materiale som er produsert av en fjerdeklasse våren 2006. Materialet som er analysert ligger tilgjengelig for alle som har et passord til systemet og består av en rekke poster fra elevenes logger (i alt rundt 1200 poster i skoleåret 2005-06, drøyt 100 poster for fjerdeklassen i 2006), i tillegg kommer kommentarer og informasjon i de personlige profilene, samt mediefiler i personlige og felles arkiver. Forskergruppen har hatt tilgang til materialet ved å logge seg på systemet

på samme måte som elever og lærere. At det er brukt en ordinær pålogging innebærer blant annet at forskergruppen har vært synlige for de andre brukerne gjennom felles logger som har vært synlig på lik linje med elevenes logger. Under utviklingen ble disse loggene benyttet aktivt for å demonstrere funksjoner, komme med spørsmål, og ikke minst motta innspill via kommentarer fra elevene.

For å si noe om hvorvidt eLogg støtter elevens evne til selvframstilling har jeg sett på tekster produsert av elever i en fjerdeklasse, supplert med materiale fra en klasse på ungdomstrinnet. Elevene er intervjuet i grupper og fremstår som relativt bevisste i forhold til at virkemidlene de benytter gir mening. Dette sees også igjen i mange av tekstene, ikke minst de som er av sosial karakter. I intervjuene kommer det imidlertid ikke frem opplysninger som tyder på at elevene også er bevisste om hvordan bruken av eLogg kan avsløre mening.

I systemets kulisser, dvs. i de delene av grensesnittet hvor den enkelte elev har eksklusiv tilgang kan elevene blant annet editere sin personlige profil. De kan legge inn bilde og nickname, endre loggens utseende, skrive om seg selv, endre passord, samt styre om andre enn basisgruppen skal kunne lese loggen. Noen funksjoner skiller seg ut, delvis fordi de er enkle å ta i bruk, men også fordi effekten oppleves som betydelig. Slike populære funksjoner har vært å endre drakt, endre bilde i den personlige profilen, samt å endre nickname (Schwebs & Opedal, 2005). Alle disse funksjonene medfører umiddelbart endringer i elevenes egne logger, mens den siste funksjonen også får konsekvenser for hvordan elevene synliggjøres i andre logger.

Selve editoren, der tekstene produseres og endres, gir eleven noen muligheter for å kontrollere de andre elevenes tilgang til selve posten, samt hvorvidt de andre kan gi kommentarer. Så lenge posten har statusen kladd, blir den satt inn i den kronologiske sammenhengen og eleven kan se hvordan den vil fremstå for andre, men den er ikke synlig for andre før eleven velger å gi posten statusen ferdig. Elevene kan i tillegg benytte sitt personlige mediearkiv til å ta vare på filer som de ikke vil dele med andre før de eventuelt velger å publisere disse ved å inkludere dem i en ferdig post. Det er imidlertid verd å merke seg at mulighetene til å begrense andres tilgang i liten grad blir brukt av elevene. De aller fleste er interessert i å vise frem det materialet de finner eller har produsert, noe som medfører at neste alle postene gis statusen ferdig, samt at mediemateriell legges i det felles mediearkivet hvor det er lett tilgjengelig for andre. Eneste unntak er at en del elever tilgjengelige for alle elevene (Baggetun & Mjelstad, 2006).

På ungdomstrinnet har eLogg blitt benyttet ved siden av annen programvare (MS Office-pakken), noe som sammen med lærernes oppgaveformulering har bidratt til at aktiviteten i eLogg har blitt dreid i retning av kommunikasjon snarere enn produksjon. På ungdomstrinnet hadde elevene tilgang til eLoggs interne prosjektverktøy som ble brukt i et større prosjekt der elevene produserte lengre tekster. Disse tekstene ble velger å begrense lesetilgangen til de som tilhører deres egen gruppe, noe særlig jentene på de lavere klassetrinnene benyttet seg av.

På den åpne delen av Internett ser man at weblogger benytter hyperlenker for å knytte poster og personer sammen, men at dette først og fremst skjer i form av kommentarer i andres logger der kommentatorenes innlegg gjerne ledsages av en peker til deres egne logger. På samme måte ser vi relativt lite til bruk av hyperlenker i selve postene i eLogg, men vi kan likevel observere en rekke tilfeller av dialog på tvers av logger ved at postene omhandler samme tema innenfor et avgrenset tidsrom. Det fremgår tydelig at elevene leser hverandres logger, og reflekterer over det den andre skriver. Slike indirekte dialoger kan oppstå fordi loggpostene er

imidlertid i liten grad synliggjort i de enkelte elevenes logger. I loggene skriver elevene på ungdomstrinnet hovedsaklig korte tekster i en form som inviterer til respons fra medelevene. Nesten alle elevene bytter ut bildene i sin personlige profil, gjerne med en popstjerne eller fotballspiller, og lager sitt eget nickname. eLogg utnyttes dermed åpenbart til former for selvframstilling, men dette knyttes i liten grad til faglige tekster noe som medfører at læringspotensialet ikke kan sies å være utnyttet.

På småskoletrinnet arter det seg annerledes. Blant de elevene som er aktive i eLogg produseres det flere lengre tekster, både faglige og sosiale, mange av høy innholdsmessig kvalitet. Dette synes å kunne tilskrives flere forhold: For det første har læreren her tatt eLogg i bruk på en mer gjennomgripende måte, som det verktøyet elevene benytter dersom de skal produsere tekster ved hjelp av datamaskinen. Læreren formulerer klart definerte oppgaver i en form som åpner for differensiering, og følger der etter aktivt opp elevenes tekstproduksjon i form av kommentarer i eLogg, samt ved å gi elevene i oppgave å komme med konkrete tilbakemeldinger til hverandre. Svakere elever følges opp mer direkte gjennom veiledning mens de jobber ved datamaskinen. I tillegg sørger læreren for å gjøre bildemateriale tilgjengelig for elevene, som disse kan gjenbruke i sine egne poster. Gjennom denne aktive holdningen til elevenes tekstproduksjon synes læreren å ha oppnådd å gjøre flere av elevene trygge på seg selv som publisister, noe som medfører at de også har lettere for å ta eLogg i bruk hjemmefra, da også til tekster av mer sosial karakter. Mange av elevenes tekster preges av å ha blitt til i et samspill mellom en faktaorientert tilnærming (knyttet til skolesituasjonen) og tema som tydelig stammer fra hva den enkelte holder på med og er opptatt av på fritiden.

Enkelte elever er aktive brikolører, ikke minst når det gjelder å samle bilder og ikoner og poste dette i sine egne logger. Elevene har benyttet to ulike teknikker: noen legger referansen til bilder direkte inn i editoren mens andre lagrer bildene lokalt for så å laste dem opp i det felles mediearkivet før de brukes i postene. Elevene benytter i liten grad muligheten de har til å legge filene i sine private mediearkiv. Mange oppretter i stedet mapper med sitt navn i det felles arkivet og legger mediefilene de benytter her. Den første metoden er rask og denne benyttes av enkelte elever som poster mye, men denne metoden gjør kun bildene tilgjengelig gjennom elevenes poster. Den andre metoden er langt mer arbeidskrevende, men medfører at bildene kan nås både gjennom postene i elevenes logger og i arkivet. De bildene som blir hyppigst gjenbrukt av andre er da også de som elevene har valgt å legge i arkivet. Elevene får «discovery credit»⁸ ved at navnet deres vises sammen med mediefilene de har lagret i arkivet, med en tilhørende lenke til loggen deres.

Bilder brukes i forskjellige kombinasjoner med tekster der sammenhengene ofte kan synes å mangle, i det minste sett med et voksent blikk. Selvframstillingsperspektivet kommer imidlertid til syne, eksplisitt når elever velger og illustrerer tematiske poster med bilde av seg selv og noe mer subtilt i form av kombinasjoner av åpenbare favorittmotiv og tekster som for en utenforstående synes å handle om noe annet. I tillegg kommer selvsagt en utstrakt bruk av bildemateriale der det er en åpenbar tematisk sammenheng mellom tekst og bilde. De bruksmåtene hvor sammenhengen mellom tekst og bilde synes å mangle er assosiative, men sjelden tilfeldige. De samme elementene benyttes i flere forskjellige sammenhenger og synes å være del av en fruktbar vekselvirkning mellom nyproduksjon (av tekst) og gjenbruk av eksisterende objekter (bilder). Elevene opptrer her som brikolører der de utveksler og gjenbraker medieelementer som de gjør tilgjengelig for hverandre innenfor eLogg.

Sammenfatning

På alle klassetrinnene gir elevene gjennom intervjuer uttrykk for at de er positive til mulighetene eLogg gir dem til selv å påvirke de omgivelsene som postene deres presenteres i. Mulighetene til å se hva de andre elevene holder på med, samt at det generelt er morsomt å jobbe med eLogg fremheves også. Dette indikerer sammen med funn i tekstmaterialet at den personlige publiseringsformen som eLogg representerer fungerer motiverende i elevens tekstproduksjon. Dette er i seg selv betydningsfullt, ikke minst for å skape et kommunikasjonsmiljø der den enkelte opplever å bli sett og verdsatt. Designet av eLogg, særlig med tanke på å synliggjøre elevenes tekster og legge til rette for rask tilbakemelding, synes å være av betydning i denne sammenhengen.

En svakhet i det materialet som er analysert er at lærerrollen har vært utøvd forskjellig i de ulike klassene. Dermed er det vanskelig å konkludere når det gjelder sammenhenger mellom de mulighetene som eLogg gir med tanke på selvframstilling og det faglige utbyttet som elevene får ved å produsere tekster ved hjelp av systemet. Elevene på ungdomstrinnet er de som utnytter muligheten for selvframstilling mest, men det faglige utbyttet har åpenbart vært størst på barnetrinnet. Dette betyr imidlertid ikke at elevene på barnetrinnet ikke er opptatt av hvordan de fremstår, men virkemidlene har på mange måter flere individuelle særtrekk. Mens elevene på ungdomstrinnet i all hovedsak trekker veksler på kjente elementer fra populærkultur, utnytter elevene på barnetrinnet i større grad erfaringer fra sin egen privatsfære. Når elevene uoppfordret skriver tekster som omhandler dem selv og det de driver med, fremheves leker, dyr, og ting elevene har vært med på sammen med foreldrene på linje med populære figurer.

At elevene publiserer på eget initiativ må i seg selv sies å være et oppmuntrende funn i en situasjon der det gjerne sies at norske elever får for lite skrivetrening. Samtidig er det også positivt når det blir tydelig at læreren på ingen måte kan være en perifer figur dersom elevene skal ta datamediet i bruk på en konstruktiv måte. Lærerens rolle endres nok i noen grad i retning av mer veiledning, men vedkommende må samtidig sette klare rammer for elevenes faglige aktiviteter. I denne forbindelsen fungerer elevenes sosiale poster som et pusterom der de kan tillate seg å innta en annen rolle enn den de bruker når de besvarer lærerens spørsmål. Selv om dette neppe kan karakteriseres som å tre tilbake fra scenen i Goffmans forstand, synes vekselvirkningen mellom sosiale og faglige poster å gi en fleksibilitet som gir elevene mulighet til å fremstille sider ved seg selv som ellers neppe ville kommet til uttrykk i en så vidt offentlig setting.

Bruken av eLogg gir i sum flere indikasjoner på at et publiseringsystem som åpner for selvframstilling kan medvirke til en publiseringskultur hvor elevene opplever at de har noe igjen for å produsere tekster og gjøre disse tilgjengelig for andre, samtidig som de gir den enkelte reelle muligheter til å trekke inn erfaringer fra sin privatsfære. I småskolen, hvor elevene skal oppøve sine skriftlige ferdigheter, er økt tekstproduksjon i seg selv av faglig verdi. Utfordringene fremover er blant annet knyttet til hvordan man kan oppnå en tilsvarende effekt på de høyere klassetrinnene, hvor det bør være et stort potensial knyttet til å jobbe med logger i forbindelse med prosessorientert skriving og ulike former for underveisevaluering.

Litteratur

Baggetun, R. & Mjelstad, S. (2006). Communication patterns in Virtual learning environments. Submitted to IFIP Joint Conference. Imagining the future for ICT and Education.

Castells, M. (2001). The Network Society and Organizational Change. Interview «Identity and Change in the Network Society», UCLA, Berkeley
<<http://globetrotter.berkeley.edu/people/Castells/castells-con4.html>>

Chandler, D. (1998). Personal Home Pages and the Construction of Identities on the Web.
<<http://www.aber.ac.uk/media/Documents/short/webident.html>>

de Certeau, M. The Practice of Everyday Life.
<http://www.ubu.com/papers/de_certeau.html>

FAD (2006). Ønsker sterkere statlig styring. Referat fra møte i Regjeringens eNorge-forum <<http://odin.dep.no/fad/norsk/aktuelt/nyheter/071001-210018/dok-bu.html>>

Goffman, E. (1992). The presentation of self in everyday Life. NY: Doubleday Anchor.

Hoem, J. (2003). Digital dannelse. KULT8801 - Forsking og samfunn, NTNU
<http://infodesign.no/artikler/digital_dannelse_090104.pdf>

Hoem, J. (2005). Digitale læringsomgivelers kommunikasjonsmønstre.
<http://www.itu.no/filearchive/JH_LMS_vs_PP.pdf>

Hoem, J. & Schweps, T. (2005). Personal Publishing and Media Literacy.
<http://infodesign.no/artikler/personal_%20publishing_media_literacy.pdf>

ITU (2003). Digital kompetanse - problemnotat
<<http://odin.dep.no/archive/ufdvedlegg/01/04/Pnota042.pdf>>

ITU Monitor (2005). ITU monitor 2005 - På vei mot digital kompetanse i grunnopplæringen. Oslo: Universitetsforlaget.

Lévi-Strauss, C. (2002). Den ville tanke. Oslo: Spartacus.

Manshaus, H. (2005). Ytringsfrihet: Redaktøransvar på Internett.
<http://www.jusnytt.no/hm/artikler/redaktoeransvar_paa_internett>

Rasmussen, T. (2003). Media of the Self - Reflections on the personal web page. <<http://www.media.uio.no/personer/terjer/Media%20of%20the%20Self.pdf>>

Ridderstrøm, H. (2005). Ungdommers kombinasjonskunst - bricolage for en ny tid. <[http://www.ungdomsforskning.no/Download/1-2005/Ridderstr %9Bm.pdf](http://www.ungdomsforskning.no/Download/1-2005/Ridderstr%9Bm.pdf)>

Schweps, T. & Opedal, H. (2005). Å lage en design: Funksjon og form i eLogg. Delrapport fra prosjektet Dramaturgi i distribuert læring.

Schweps, T. (2006). Elevtekster i digitale læringsomgivelser. Digital kompetanse, 1.

Teknologirådet (2005). Informasjonssamfunnet 2020 - Om ungdom og IKT, myndigheter og universiteter. Teknologirådets Rapport nr. 5.
<http://www.teknologiradet.no/Informasjonssamfunnet%202020_T9CVJ.pdf.file>

Woning, R. van der (2001). The End of the Whole Mess.
<<http://bigwhiteguy.com/mess.shtml>>

Wenger, E. (1998). Communities of Practice. Learning as a social system.

Systems Thinker <<http://www.co-i-1.com/coil/knowledge-garden/coplss.shtml>>

Zakaria, F. (2006). We All Have a Lot to Learn. Newsweek, January 9, 2006
<http://www.fareedzakaria.com/articles/newsweek/010906.html>

1Dramaturgi i distribuert læring var et forsknings- og utviklingsprosjekt finansiert av ITU i perioden 2003–2005. Samarbeidspartnere var Mediesenteret/Høgskolen i Bergen, Intermedia/Universitetet i Bergen, skoleseksjonen Bergen kommune, og Websys AS.

2Bruken av begrepet portfolio er sammensatt. I noen sammenhenger brukes dette synonymt med elevens presentasjonsmappe, altså det utvalg av arbeider som eleven fremstiller for vurdering i en bestemt kontekst. I andre sammenhenger brukes portfolio som en form for individuell markedsføring, gjerne i en videre kontekst der innholdet legges åpent ut på nett. Felles for de ulike bruksmåtene er imidlertid at det forutsettes at den enkelte har gjort et utvalg og synliggjør en kritisk refleksjon omkring dette utvalget.

3Den norske oversettelsen benytter avgir der Goffman opprinnelig skriver give off. I denne sammenhengen anser jeg imidlertid ordet avsløre for å være bedre egnet på norsk, samtidig som det er tro mot Goffmans bruk av begrepet.

4Begrepet «nettverksamfunnet» tillegges ulike betydninger, fra gjennomgripende samfunnsendringer til konkrete anvendelser av tekniske løsninger i kommunikasjonsnettverk. Begrepet knyttes gjerne til Manuel Castells som knytter nettverksamfunnet (det teknologisk-økonomiske systemet) til identitet og sosiale endringer. Dette konkretiserer Castells (2001) slik: nettverkssamfunnet er «a society where the key social structures and activities are organized around electronically processed information networks».

5Praksisfellesskap, se (Wenger, 1998).

6eLogg er en kommunikasjonsløsning utviklet som en del av Dramaturgi i distribuert læring. Systemet er brukt i et titall klasser i på ulike alderstrinn i grunnskolen i Bergen (se Hoem & Schwebs, 2005).

7Forhold knyttet til kommunikasjonsmønstre er behandlet i flere artikler knyttet til konsept for utvikling (Hoem, 2005a), funksjonsmessig utforming (Hoem, 2005b), og praktisk bruk (Baggetun & Mjelstad, 2006) av eLogg.

8Vi mangler et godt norsk begrep for «discovery credit», men det dreier seg om en slags «honnør for oppdagelsen».